

DRUŽBA, 5. razred

UČNA TEMA: Podzemni kraški pojavi

POTEK URE Ponovimo

Kraška brezna so navpične ali strme votline v kraškem površju, ki nastanejo ob pronicanju padavinske vode po navpičnih razpokah. Brezna lahko dosežejo globine več sto metrov.

Kraške jame so vodoravne podzemne votline, ki jih je izoblikovala tekoča voda. Tako so nastali poševni in navpični jamski rovi, ki se širijo različno hitro.

Skozi širše rove voda hitreje in močnejše učinkuje, kar omogoča nastanek prave jame ali celo podzemne dvorane.

Najdaljši spleti jamskih rogov pripadajo Postojnskemu (približno 21 km), Predjamskemu (približno 13 km) in Škocjanskemu jamskemu sistemu (s približno 13 km).

Turistično najbolj obiskani sta Postojnska jama in Škocjanske jame.

Križna jama – naša največja vodna jama

Postojnska jama

Posebnost kraških jam so **kapniki**. Nastanejo zaradi nalaganja v vodi raztopljenega apnenca.

Rastejo zelo počasi – 1cm kapnika nastaja 100 let.

Ločimo:

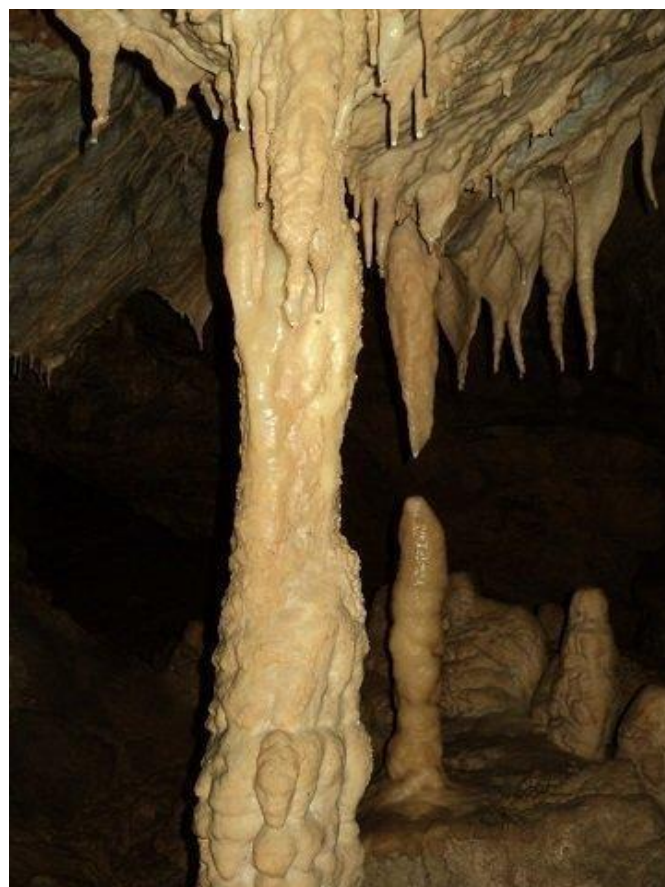
- **stoječe kapnike ali stalagmite**, ki rastejo s tal,

- viseče kapnike ali stalaktite, ki visijo s stropa).

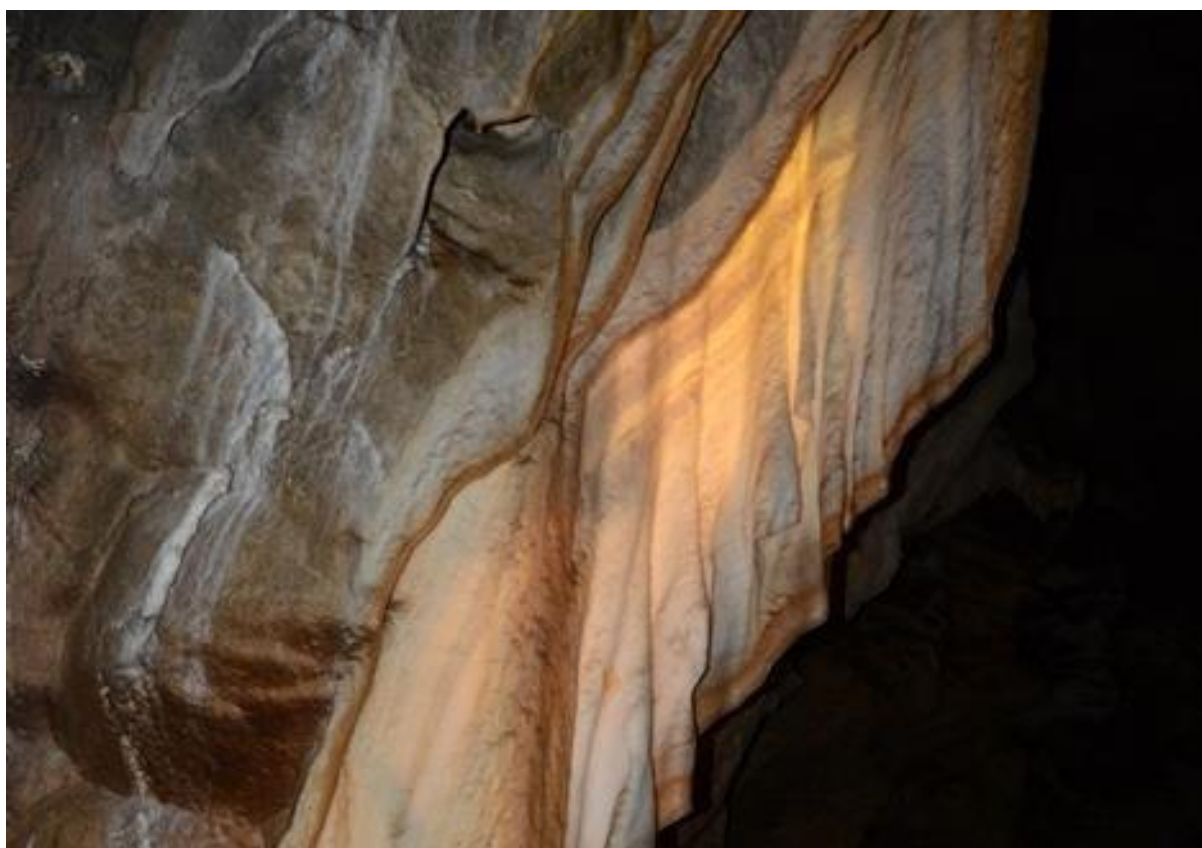
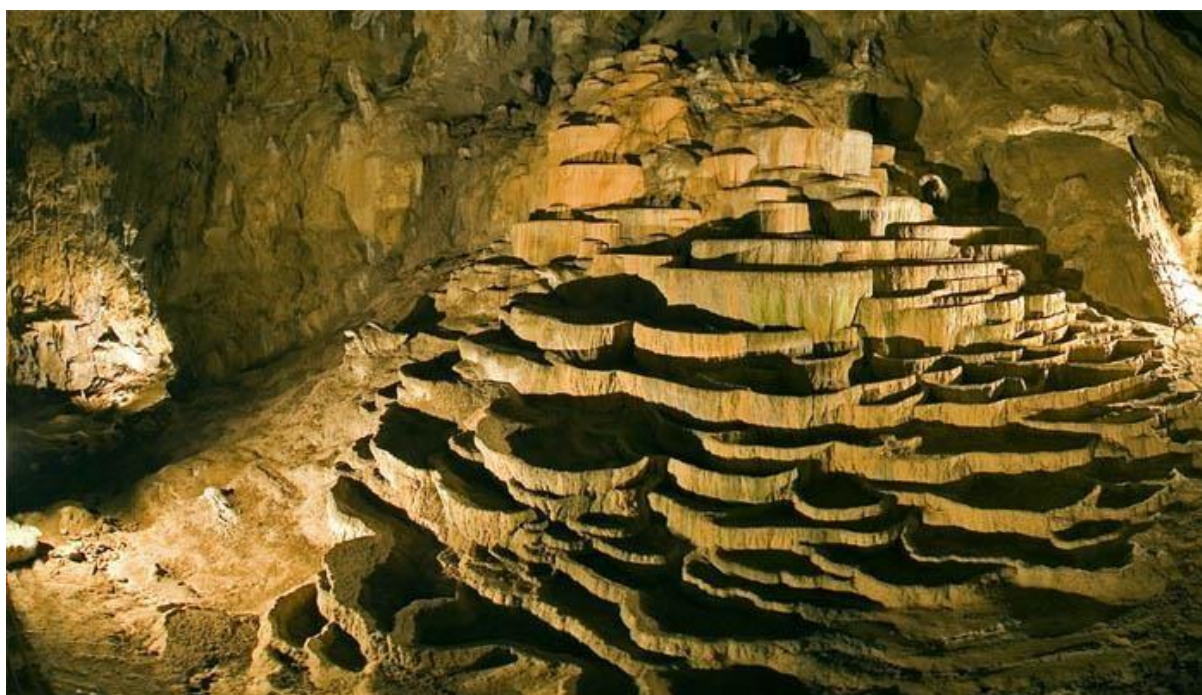

Kadar se stalagmit in stalaktit združita,

nastane kapniški steber ali stalagmat.

Poznamo tudi kapnike v obliki cevčic, iglic, ponvic,
zaves...

Postojnska jama

Postojnska jama je najdaljša in najpomembnejša turistična jama v Sloveniji ter ena najbolj znanih kraških jam na svetu.

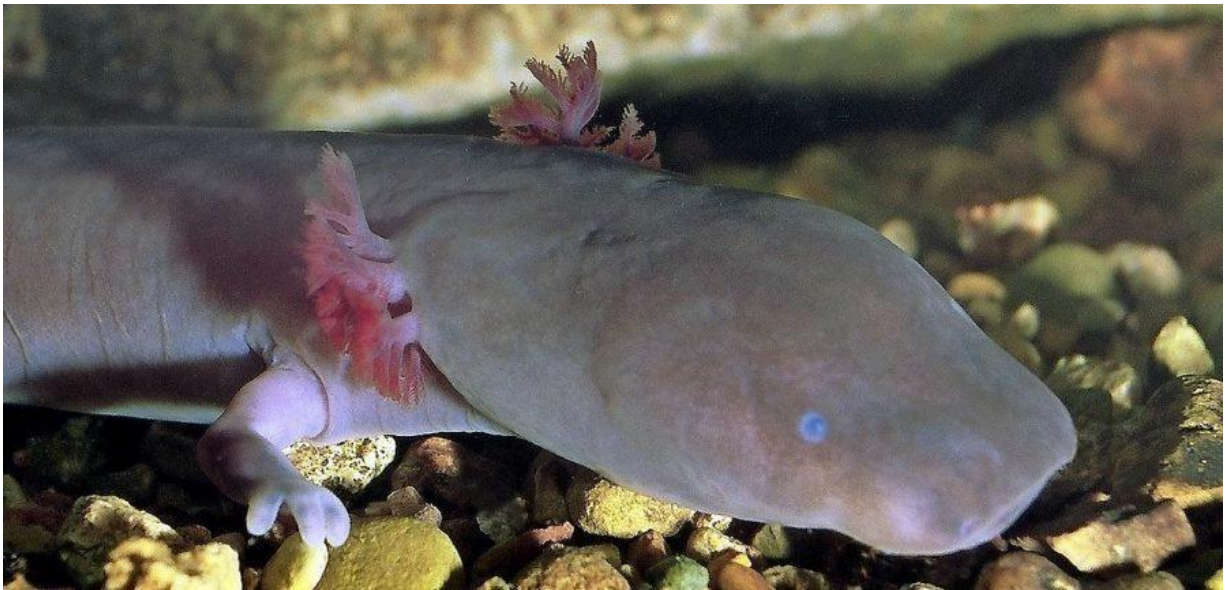
Vanjo ponika reka Pivka. Ima razvejan sistem rogov in bogato kapniško okrasje, kar že več stoletij privablja množice turistov.

<https://www.youtube.com/watch?v=K3314E34HgE>

Jame so puste in temne. V njih le težko opazimo življenje, pa vendar so se bivanju v njih prilagodili jamski hrošči, polži, stonoge, jamski pajki, netopirji in svetovno znana **ČLOVEŠKA RIBICA** (navadni močeril ali proteus).

https://www.youtube.com/watch?v=RjJO-o6_8SI

Danes si bomo podrobneje pogledali značilnosti kraških rek, še prav posebno pozornost pa bomo namenili reki, za katero smo gotovo že vsi slišali ...

Kraška reka – PONIKALNICA – izvira na enem delu polja, počasi vijuga po njem in na drugi strani ponikne v apnenčasto notranjost. Včasih se reka spet pojavi na sosednjem kraškem polju.

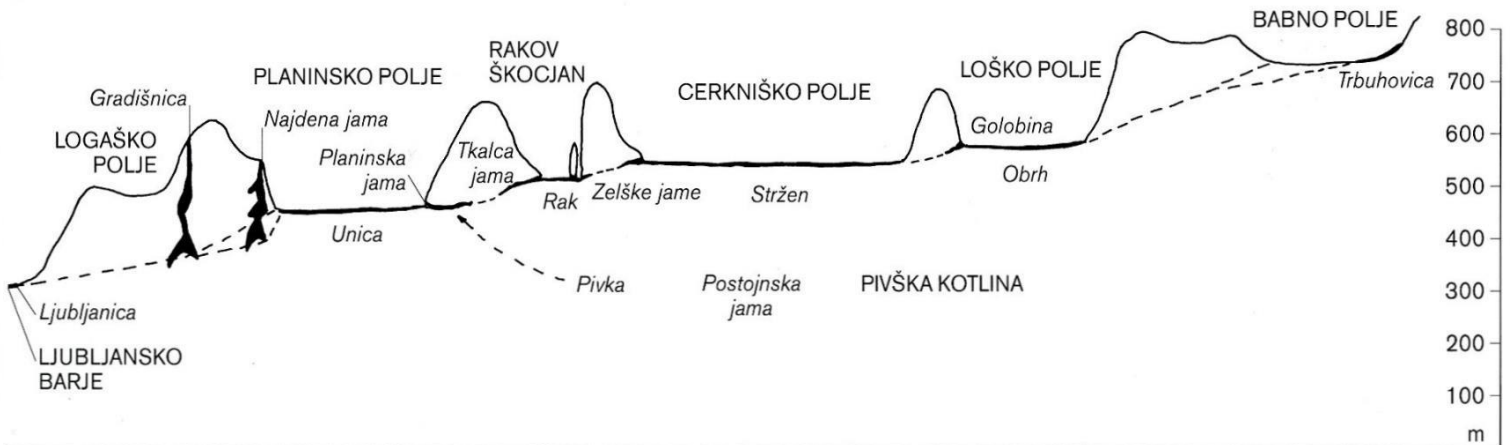
Ali veste, kateri reki pravimo tudi reka sedmerih imen?

Ljubljanica ima med slovenskimi rekami posebno mesto. Napaja se iz številnih kraških ponikalnih voda v zaledju, njena pot je dolga in razburljiva. Voda se zbira v dveh krakih, cerkniškem in pivškem.

Večkrat ponikne in se spet pokaže na površju, a vedno pod drugim imenom.

Najprej se na svojem prvem izviru pod Snežnikom imenuje Trbuhovica, potem Obrh, pa Stržen, Rak, Pivka, Unica, vse dokler pri več izvirih na Vrhniki in njeni okolici, po dolgi poti po kraškem podzemlju, ne privre na svetlo kot Ljubljana. Po dobrih štiridesetih kilometrih počasnega spusta, z manj kot metrom padca čez Ljubljansko barje, se pri Podgradu pri Zalogu pridruži Savi.

Ljubljana je najdaljša ponikalnica na svetu.

Vsa našeta imena rek poiščimo na zemljevidu.

Poglejmo si sledeče video-posnetke:

<https://www.youtube.com/watch?v=0MAoAlo7fOs>

<https://www.youtube.com/watch?v=AFtC7UYvlrc>

V zvezek naredimo zapis.

Reka Ljubljanica kot kraška reka

Pred deset tisoči leti je reka ves čas tekla po površju, potem pa si je skozi propustna apnenčasta tla utrla pot pod zemljo in zdaj ima vsak njen nadzemni del drugačno ime. Ljubljanica jo imenujemo šele od izvirov Veliki in Mali Močilnik pri Vrhniki. Od tam se po štiridesetih kilometrih v kraju Podgrad izliva v Savo.

Vsa njena imena so:

- 1) Trbuhovica (na Babnem polju)
- 2) Obrh (na Loškem polju)
- 3) Stržen (na Cerkniškem polju)
- 4) Rak (v Rakovem Škocjanu)
- 5) Pivka (v Pivški kotlini in skozi Planinsko jamo)
- 6) Unica (na Planinskem polju)
- 7) Ljubljanica (na Ljubljanskem barju)

